

Raport ShareEU. Polska

(1) A brief history of authoritarianism/totalitarianism.

(2) The transformation.

(3) The current situation

Opis badań i próby badawczej

W projekcie badawczym zastosowane zostały zarówno metody ilościowe (kwestionariusz ankiety) jak też metody jakościowe (wywiady pogłębiane), co wynikało ze specyfiki przedmiotu badań oraz przyjętych założeń badawczych. Metody ilościowe pozwalają na identyfikowanie zjawisk i mierzenie ich rozkładu, metody jakościowe natomiast pozwalają na wyjaśnianie zachodzących procesów.

Badania kwestionariuszowe realizowane były w okresie od 3 kwietnia 2020 r. do 23 maja 2020 r. Próba badawcza stanowiła (N: 109). Badania kwestionariuszowe realizowane były z osobami, które można zaklasyfikować jako liderów opinii w społecznościach lokalnych osób kształtujących zarówno postawy wobec społeczeństwa obywatelskiego jaki też dyskurs służący do jego opisu. Z tego też powodu w próbie badawczej jest znaczna nadreprezentacja osób w wyższym wykształceniu. Dodatkowo, sytuacja pandemii i obostrzenia epidemiczne z tym związane sprawiały, że ankiety mogły być wypełniane jedynie zdalnie za pomocą platform internetowych, co także wpływało na większy udział osób z wyższym wykształceniem w próbie badawczej, gdyż osoby takie w mniejszym stopniu narażane są na wykluczenie cyfrowe.

Szczegóły rozkład wykształcenia respondentów prezentowany jest na diagramie poniżej:

Wykształcenie

109 risposte

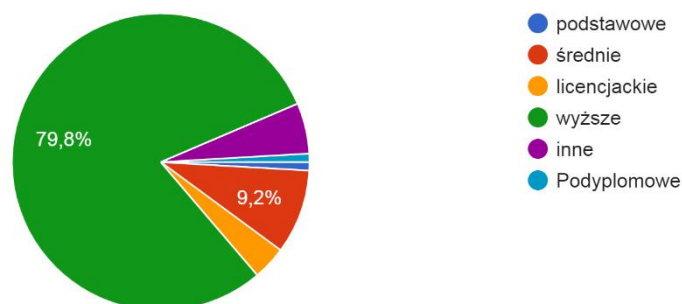
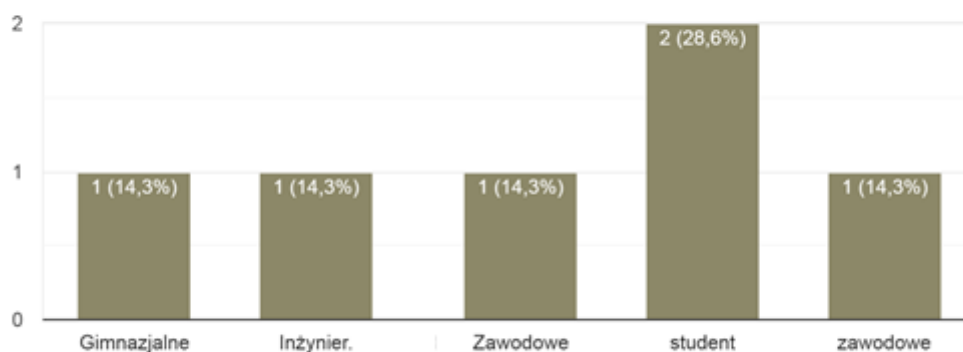

Diagram wskazuje wyraźnie, że pod względem wykształcenia, zdecydowana większość badanych, niemal (80%), deklaruje wykształcenie wyższe, co jest o tyle uzasadnione, że ankieta dotyczyła liderów opinii działających w polu edukacji. (3,7%) respondentów wskazało na wykształcenie licencjackie. Wykształcenie średnie deklaruowało (9,2%) respondentów. Inne poziomy wykształcenia były wskazywane przez zdecydowaną mniejszość respondentów, a ich szczegółowy rozkład znajduje się na wykresie poniżej:

Jeśli inne

7 risposte

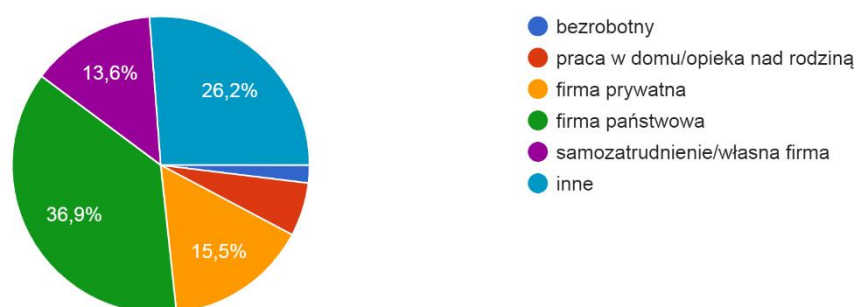

W pytaniach o wykonywany zawód aż 22 respondentów nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie, co stanowiło niemal (24%) wszystkich respondentów. Natomiast spośród 87 udzielonych odpowiedzi, najliczniejszą grupę stanowiącą (31%) stanowili nauczyciele/nauczyciele akademicki/pedagodzy/edukatorzy. Kolejną istotną grupę stanowiły (7%) osoby należące do grupy pracowników biurowych/samorządowych/administracyjnych. W

próbie znalazły się również pojedyncze osoby wykonujące zawód prawnika, architekta, lekarza, bankowca, baristy, przedsiębiorcy, dziennikarza, kierowcy, śpiewaczki operowej, przewodnika turystycznego czy informatyka.

Pod względem struktury zatrudnienia najczęściej wśród osób ankietowanych (37%) deklarowało zatrudnienie w sferze publicznej (urzędy/szkoły). Respondenci pracujący w firmach prywatnych stanowili (15,5%), samozatrudnienie deklarowało (13,6%). Pracę w domu bądź opiekę nad rodziną, deklarowało niespełna (6%), natomiast jak bezrobotne zadeklarowało się jedynie (1,9%) respondentów. Wyjątkowo duży odsetek respondentów w wskazało na kategorię "inne" (26,2%), co odnosiło się głównie do takich kategorii jak: emeryt/emerytka, rencista/rencistka, student/studentka. Szczegółowy rozkład znajduje się na diagramie poniżej:

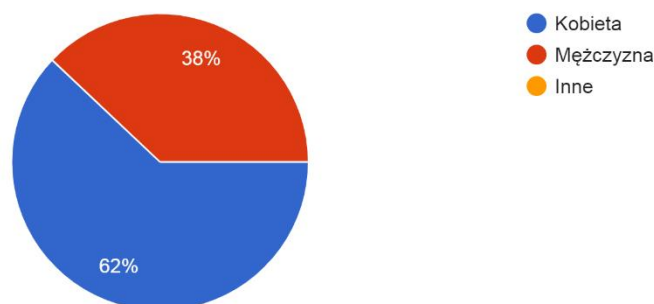
Miejsce zatrudnienia
103 risposte

W badanej próbie większość respondentów stanowią kobiety, ich udział wyniósł (62%), a odsetek mężczyzn (38%). Niereprezentatywny udział kobiet wynika w dużej mierze z faktu, że pole edukacji jest zdecydowanie bardziej sfeminizowaną strefą.

Płeć

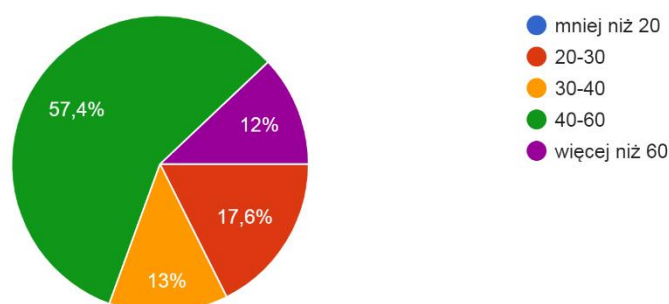
108 risposte

Pod względem wieku struktura próby badawczej wyglądała w sposób następujący. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku pomiędzy 40 a 60 rokiem życia, łącznie osoby te stanowiły (57,4%) respondentów. Ma to o tyle swoje uzasadnienie, że ta kohorta demograficzna ma największy wpływ na kształtowanie dyskursu publicznego, najczęściej to z niej rekrutują się liderzy opinii, to osoby z ugruntowaną pozycją społeczną i zawodową itp. Drugą co do liczebności grupą były osoby w wieku od 20 do 30 lat, stanowiące łącznie (17,6%). Respondenci w przedziale wiekowym od 30 do 40 lat stanowili (13%), porównywalny odsetek (12%) stanowiły osoby powyżej 60 roku życia. W ankiecie nie odnotowano natomiast respondentów poniżej 20 lat. Szczegółowy rozkład struktury wieku próby badawczej prezentuje poniższy diagram:

Wiek

108 risposte

Ostatnią istotną zmienną braną pod uwagę w badaniach była wielkość miejscowości, w której mieszkają respondenci. W większości przypadków, bo aż blisko w (60%) respondenci mieszkali w dużych miastach powyżej 500 000 mieszkańców. Udział pozostałych grup w doniesieniu do miejsca zamieszkania był stosunkowo wyrównany i kształtował się pomiędzy

(13%) i (15%). Niemal (15%) respondentów to mieszkańcy miast pomiędzy 100 000 a 500 000 mieszkańców. (13%) stanowili respondenci z miast pomiędzy 25 000 a 5 000 mieszkańców. (14%) to osoby mieszkające w małych miastach poniżej 5 000 mieszkańców. Co charakterystyczne w respondenci z miast pomiędzy 50 000 a 25 000 mieszkańców stanowili niecały (1%) respondentów.

Ankieta obejmowała 5 wątków tematycznych. Pierwsza część (pytania 1-8) dotyczyła zaangażowania obywatelskiego. Druga (pytania 9–12) odnosiła się do kwestii transformacji systemowej. Trzecia grupa (pytania 13–21) dotyczyła postrzegania procesu integracji europejskiej. Czwarta część pytań (22–25) dotyczyła natomiast tematu społeczeństwa otwartego vs społeczeństwa zamkniętego i wynikających z niego praktyk obywatelskich w demokracji. Ostatnia, piąta część pytań (26-28) odniosła się do kwestii poczucie sprawstwa na otaczającą ich rzeczywistość, transmisję wiedzy o postawach obywatelskich i patriotyzmie.

Struktura kwestionariuszy uwzględniała zarówno pytania zamknięte jak i otwarte, przy czym zdecydowanie przeważał typ pytania zamkniętego. W wybranych pytaniach o charakterze zamkniętym uwzględniono odpowiedź „inne”, z możliwością wyszczególnienia odpowiedzi, która nie znalazła się w zaproponowanej kafeterii.

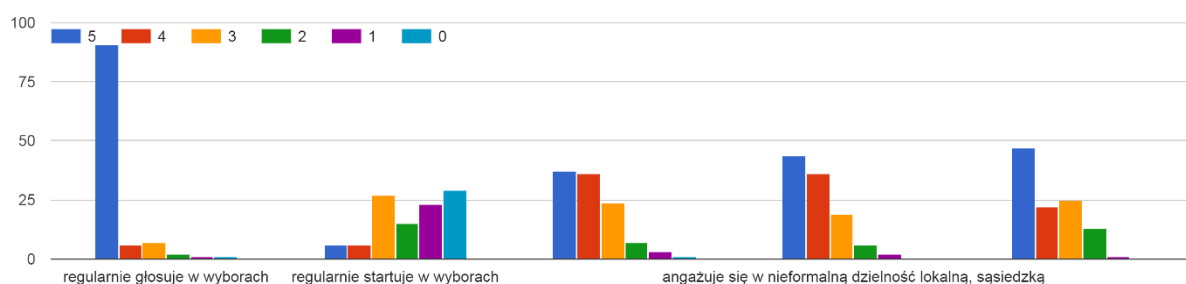
Kwestionariusz wywiadu pogłębianego odejmował cztery wątki tematyczne, odnoszące się do kwestii: demokracji lokalnej, pamięci o przeszłości autorytarnej/totalitarnej, integracji europejskiej oraz transmisji wiedzy obywatelskiej. Wywiady kodowane były w sposób następujący: pierwsze litera K lub M oznacza płeć, cyfry oznaczają przedział wiekowy np. 30-40, ostatnia litera odnosi się do typu miejscowości: D – duże miasta, S- średnie miasta, M – małe miasta, W – wieś. Łącznie zrealizowano (XXX) wywiadów w okresie (XXX)

Część I. Zaangażowanie obywatelskie

Ta część kwestionariusza miała na celu określenie zaangażowania obywatelskiego, a także dać odpowiedź, co respondenci rozumieją pod pojęciem zaangażowania obywatelskiego. W pierwszym pytaniu respondenci proszeni byli o udzielenie odpowiedzi na pytanie: kim według nich jest aktywny obywatel? W tym przypadku, podobnie jak w innych pytaniach tego typu, respondenci proszeni byli o odniesienie się na skali wartość: od 5 (najważniejsze) do 0

(zupełnie nieistotne) do kilku przedstawionych im postaw: a/ regularnie głośuje w wyborach, b/ regularnie startuje w wyborach, c/ angażuje się w działalność organizacji pozarządowych, d/ angażuje się w nieformalną dzielność lokalną, sąsiedzką, e/ człowiek godny zaufania, zawsze na niego można liczyć. Szczegółowy rozkład odpowiedzi znajduje się na poniższym wykresie:

1. Kim dla Pana/Pani jest aktywny obywatel? [Proszę przypisać każdej odpowiedzi wartość od 5 (najważniejsze) do 0 (zupełnie nieistotne)].

Wyniki wskazują na kilka istotnych prawidłowości. Korzystanie z czynnego prawa wyborczego (głosowanie w wyborach) postrzegane jest jako najważniejszy wyznacznik zaangażowania obywatelskiego otrzymujący łącznie ponad (90%) zdecydowanych wskazań. Natomiast korzystanie z biernego prawa wyborczego (start w wyborach) postrzegane jest niemal jako anty-teza zaangażowania obywatelskiego, gdzie jedynie kilka procent respondentów uznaje to jako wyznacznik bycia aktywnym obywatelem, podczas gdy niemal (50%) jest zdecydowanie przeciwnego zdania. Takie wyniki nie są specjalnym zaskoczeniem. Pogarszające się opinie o klasie politycznej, skutkują niechęcią obywateli do czynnego angażowania się w życie polityczne, co niewątpliwie jest poważnym problemem dla funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego. Kolejne wskaźniki, takie jak: zaangażowanie w działalność organizacji pozarządowych, zaangażowanie w nieformalną działalność lokalną i sąsiedzką oraz kapitał zaufania, odgrywały w opinii naszych respondentów bardzo ważną rolę w definiowaniu zaangażowania obywatelskiego, łącznie pozytywne wskazania w każdym przypadku znacznie przekraczały (50%). Wyniki takie korelują się z innymi badaniami, gdzie wskazuje się na tworzenie się silnych podstaw społeczeństwa obywatelskiego na poziomie lokalnym, w obrębie małych ojczyzn.

Poważny problem odnoszący się do korzystania z biernego praw wyborczego pokazuje poniższy diagram, z którego wynika, że niemal (70%) respondentów nie startowało wyborach i nie zamierza w nich startować w przyszłości:

2. Czy startował(a) Pan/Pani w jakichkolwiek wyborach:

108 responses

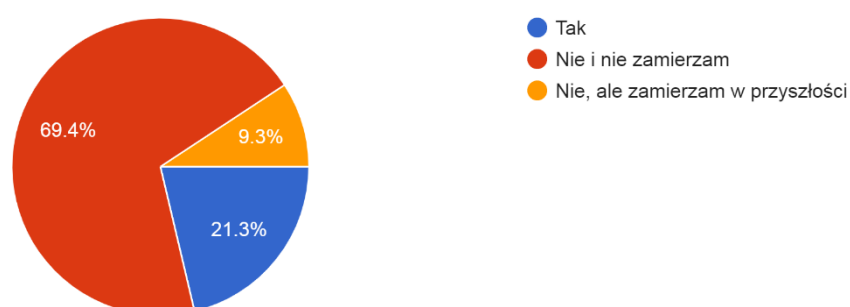
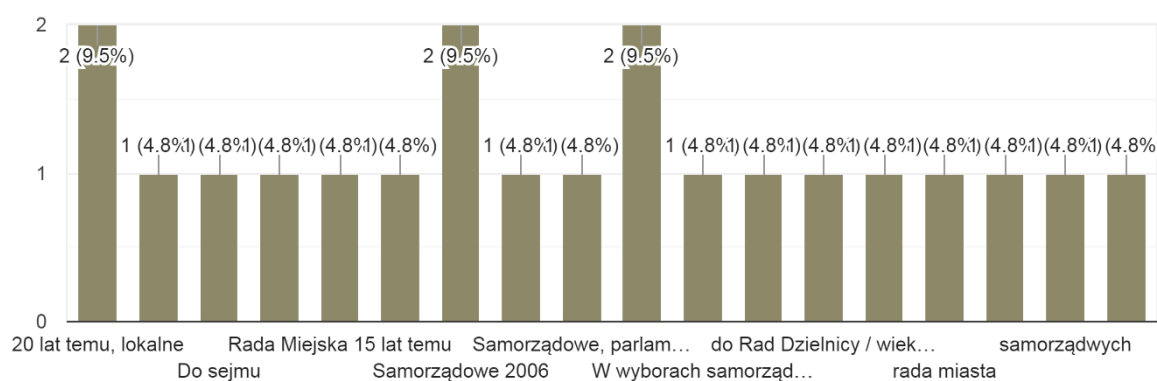

Diagram prezentowany poniżej pokazuje typy wyborów, w jakich startowali nasi respondenci (21,3%). Co charakterystyczne, dominowały w tym przypadku wybory do samorządowych ciał przedstawicielskich, jednak co warto podkreślić, najczęściej dotyczyło to stosunkowo odległej przeszłości 20-10 lat:

Jeśli tak, jakich/kiedy?

21 responses

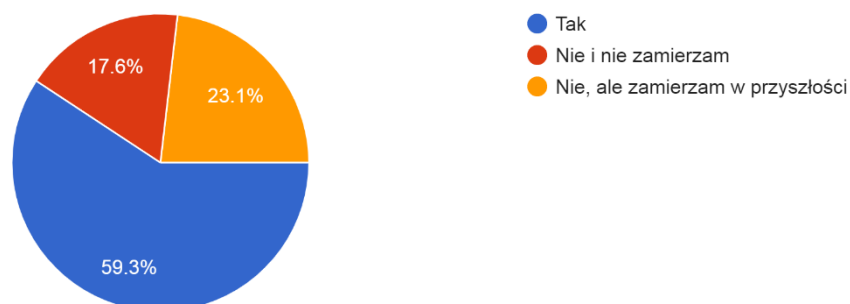

Kolejny diagram prezentowany poniżej odnosi się do zaangażowania w działalność organizacji pozarządowych. Wyniki wskazują na stosunkowo duże zaangażowanie obywatelskie respondentów, niemal (60%) z nich angażowało się działalność jakiejś

organizacji pozarządowej, a (23%) respondentów którzy dotychczas tego nie robili, deklaruje taki zamiar w przyszłości:

3. Czy angażował(a) się Pan/Pani w działania organizacji pozarządowych?

108 responses

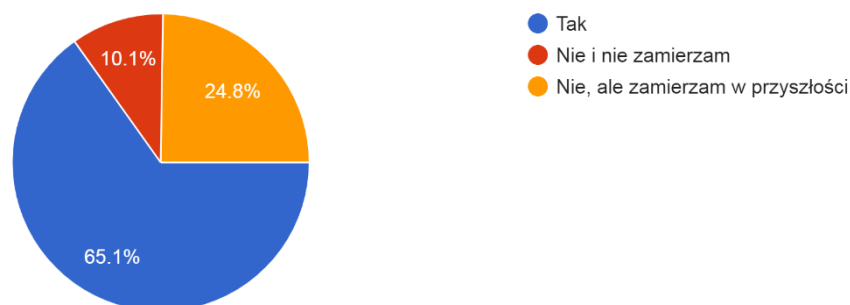
Respondenci, w pytaniu otwartym, proszeni byli także o sprecyzowanie, w jaką konkretną działalność organizacji pozarządowych byli zaangażowani. W tym przypadku otrzymaliśmy 60 odpowiedzi. Szczegółowa analiza tych odpowiedzi wskazuje, że początkowy optymistyczny obraz zaangażowania w działalność organizacji pozarządowych powinien być nieco zweryfikowany. W odpowiedziach respondentów dominowały co prawda wskazania na formalne NGO, takie jak: harcerstwo, Greenpeace, Avaaz, PAH, Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Stowarzyszenie WIOSNA, Towarzystwo Rodzin Wielodzietnych, Amnesty International, Helsińska Fundacja Praw Człowieka i wiele innych. Jednak, co należy podkreślić, respondenci w tej kategorii wskazywali także partie polityczne czy ruchy społeczne (np. KOD), co może świadczyć, że niektórzy z nich nie do końca rozumieją istotę NGO, a co za tym idzie faktyczny wskaźnik zaangażowania w działalność organizacji pozarządowych jest z pewnością niższy niż przedstawiony na diagramie powyżej.

W przypadku nieformalnych inicjatyw obywatelskich i ruchów społecznych, zaangażowanie respondentów było stosunkowo duże, bo aż (65%) z nich deklarowało takie zaangażowanie, a dodatkowe niemal (25%) zamierza to uczynić w przyszłości. Wyniki te korelują się z innymi badaniami, które potwierdzają rosnące zaangażowanie obywatelskie w sprawy lokalne np. w działalność ruchów miejskich, inicjatyw charytatywnych, a także nieformalne inicjatywy

polityczne, zwłaszcza po 2015 roku. Szczegółowy rozkład odpowiedzi prezentowany jest na poniższym diagramie:

4. Czy angażował(a) się Pan/Pani w nieformalne inicjatywy obywatelskie, ruchy społeczne, sąsiedzkie itp.?

109 responses

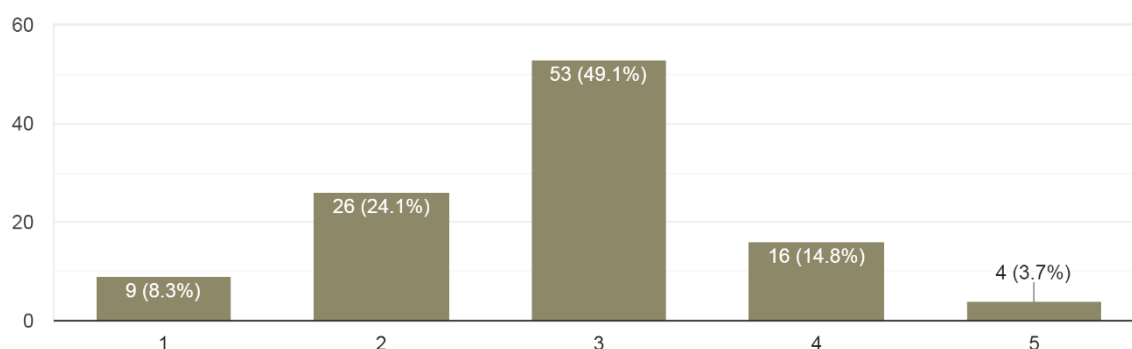

Szczegółowa analiza przykładów zaangażowania obywatelskiego w nieformalne inicjatyw, podawanych w pytaniu otwartym (łącznie 59 odpowiedzi), potwierdziła że w tym przypadku chodziło głównie o oddolne inicjatywy na rzecz społeczności lokalnych (ruchy miejskie, inicjatywy sąsiedzkie), działalność charytatywną, nieformalne inicjatyw polityczne (KOD, ruchy kobiece, Obywatele RP, itp.) oraz ruchy ekologiczne (młodzieżowy strajk klimatyczny, lokalne inicjatywy o charakterze pro-ekologicznym).

Kolejne pytanie odnosiło się do ingerencji społecznej. Pomimo deklarowanego wysokiego zaangażowania w sprawy obywatelskie, respondenci postrzegają swoje miejscowości jako stosunkowo słabo zintegrowana. Na pytanie dotyczące poziomu integracji społecznej i samopomocy w danych miejscowościach zdecydowanie najczęściej (49%) respondenci odpowiadali, że jest ona „taka sobie”. Co jednak szczególnie istotne, łączne wskazania negatywne wynosiły (32,5%), podczas gdy łączne wskazania pozytywne wynosiły jedynie (18,5%). Świadczyć to może o tym, że poza zaangażowanymi lokalnymi liderami, większość mieszkańców wciąż pozostaje biernymi. Szczegółowy rozkład odpowiedzi na to pytanie prezentowany jest na poniższym wykresie:

5. Jak ocenia Pan/Pani poziom integracji społecznej, samopomocy w swojej miejscowości? [1 bardzo niska, 2 niska, 3 taka sobie, 4 wysoka, 5 bardzo wysoka]

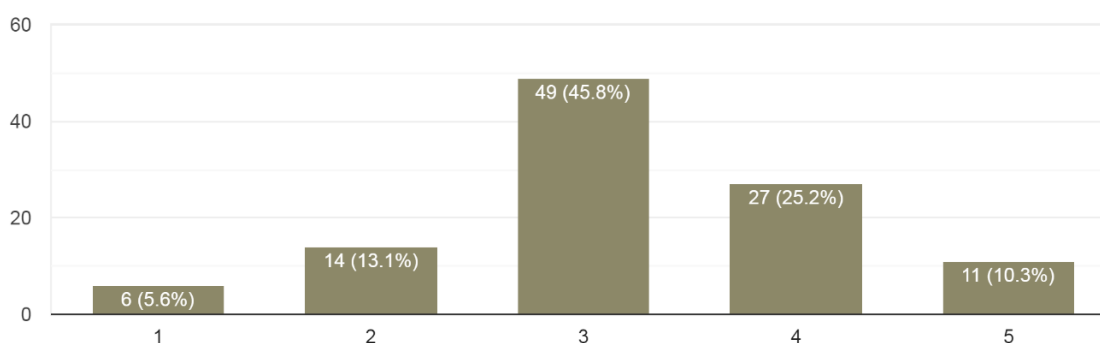
108 responses

W kontekście oceny dynamiki zmian w kontekście ingerencji społecznej i samopomocy, respondenci podkreślają, nieznaczną, ale jednak pozytywną zmianę w ostatnich latach. Co prawda (45,8%) respondentów nie zauważyło żadnych zmian w tym aspekcie, to jednak łączna suma wskazań pozytywnych wynosiła (35,5%), podczas gdy negatywnych już tylko (18,7%). Wyniki te potwierdzają ogólną tendencję wzrastającego poziomu kapitału społecznego w społecznościach lokalnych. Szczegółowy rozkład odpowiedzi na to pytanie prezentowany jest na wykresie poniżej:

6. W odniesieniu do punktu 5 - czy kiedyś było lepiej czy gorzej? [1 zdecydowanie gorzej, 2 gorzej, 3 ani lepiej ani gorzej, 4 lepiej, 5 zdecydowanie lepiej]

107 responses

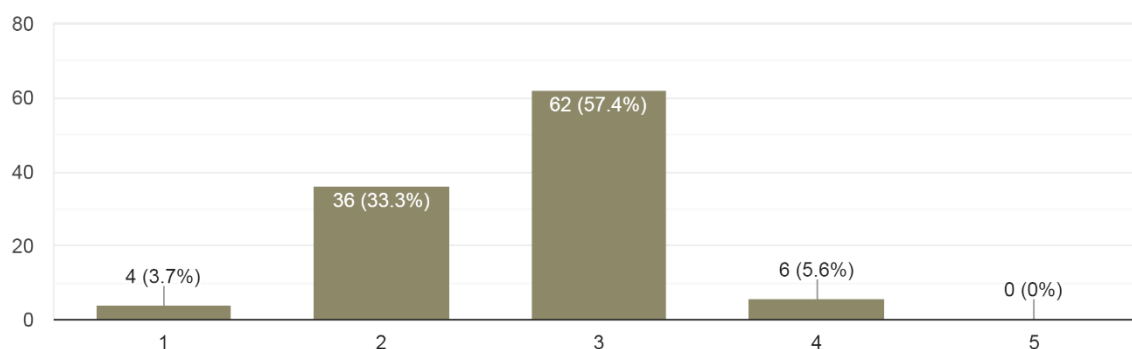

Jeśli chodzi o kwestię zaufania społecznego w społecznościach lokalnych, to wyniki wskazują, że mamy w tym przypadku do czynienia z bardzo niekorzystną sytuacją. Zdecydowana większość (57,4%) respondentów uważa, że zaufanie w ich miejscowościach można określić jako „takie sobie”. Natomiast o niskim lub bardzo niskim poziomie zaufania

przekonanych jest (37%) respondentów, podczas gdy na wysoki poziom zaufania wskazuje jedynie (5,6%) i co jest szczególnie niepokojące, nikt z respondentów nie wskazał na zdecydowanie wysoki poziom zaufania w danej miejscowości. Szczegółowy rozkład odpowiedzi na to pytanie prezentowany jest na wykresie poniżej:

7. Jak w skali od 1-5 ocenia Pan/Pani poziom zaufania między ludźmi w swojej miejscowości? [1 bardzo niski, 2 niski, 3 taki sobie, 4 wysoki, 5 bardzo wysoki]

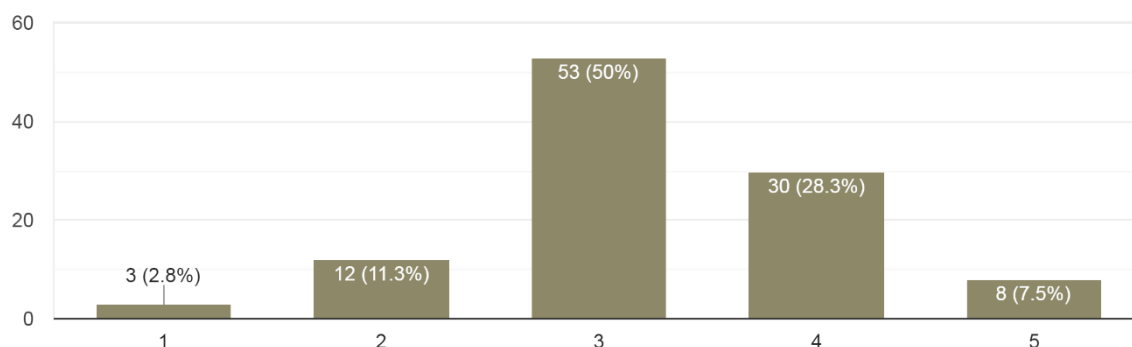
108 responses

Nieco więcej optymizmu przynoszą wyniki dotyczące dynamiki zmian w kontekście zaufania społecznego w społecznościach lokalnych. W tym przypadku, mimo iż dokładnie połowa (50%) respondentów nie zauważa żadnych zmian, to jednak respondenci zdecydowanie częściej wskakują na poprawę w tej kwestii, łącznie (35,8%) wskazań, przy czym już (7,5%) respondentów uważa, że jest zdecydowanie lepiej pod tym względem. Natomiast jedynie (14,1%) respondentów uważa, że jest pod tym względem gorzej niż kiedyś. Szczegółowy rozkład odpowiedzi na to pytanie prezentowany jest na wykresie poniżej:

8. W odniesieniu do punktu 7 - czy kiedyś było lepiej czy gorzej? [1 zdecydowanie gorzej, 2 gorzej, 3 ani lepiej ani gorzej, 4 lepiej, 5 zdecydowanie lepiej]

106 responses

Podsumowując ten wątek badawczy, należy podkreślić, iż mimo wyraźnie obserwowanych konsekwencji wieloletnich doświadczeń próżni socjologicznej i traumy wielkiej zmiany, badania odnotowują rozwój postaw obywatelskich i zaangażowania obywatelskiego w społecznościach lokalnych, na co zwracali uwagę także respondenci w trakcie wywiadów pogłębionych, mówiąc między innymi:

Myszę, że się poprawiło. Wydaje mi się, że sporym zaangażowaniem cieszą się inicjatywy realizowane w ramach tzw. budżetu obywatelskiego. (K/60/M).

Z całą pewnością zaangażowanie obywatelskie w mojej miejscowości bardzo się poprawiło. Działa dużo stowarzyszeń, klubów np. seniora, uniwersytetów trzeciego wieku, organizacji pozarządowych. Wiele jest inicjatyw obywatelskich, przeprowadzane są konsultacje dotyczące różnych kwestii np. rewitalizacji danego terenu, itp. Przyczyn takiego stanu można dopatrywać się dzięki współpracy samorządu miasta z obywatelami i kwestią materialną – projekty unijne wspomagają większość inwestycji, projektów itp. (K/60/D).

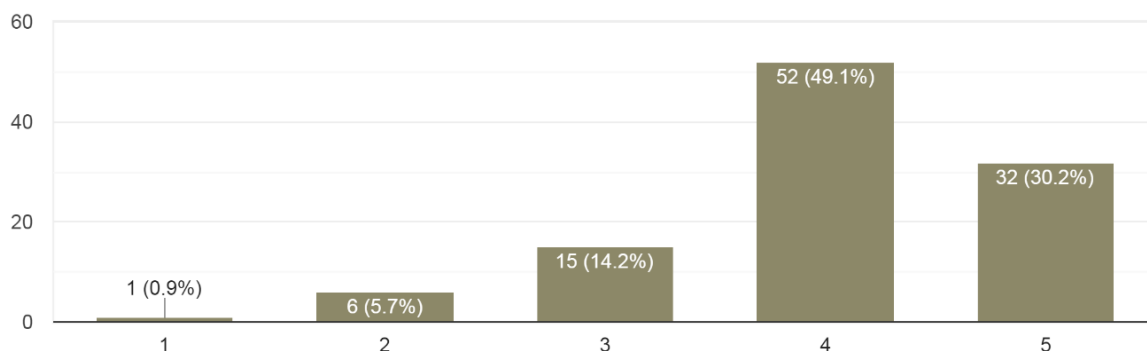
Część II. Transformacja systemowa

Kolejna część pytań w kwestionariuszu dotyczyła oceny i postaw wobec transformacji systemowej. W pierwszym pytaniu odnoszącym się do ogólnej opinii dotyczącej skutków transformacji z perspektywy całego kraju zdecydowana większość respondentów (79,3%) oceniała ją pozytywnie i co warto podkreślić aż (30%) oceniało transformację zdecydowanie pozytywnie. Jedynie (6,6%) respondentów uważało, że transformacja

systemowa miała negatywne skutki dla kraju. Co jednak charakterystyczne, stosunkowo duży odsetek (14,2%) respondentów nie miało zdania w tej materii. Szczegółowy rozkład odpowiedzi na to pytanie prezentowany jest na wykresie poniżej:

9. Jak w skali od 1-5 jak Pan/Pani ocenia 30 lat transformacji z perspektywy całego kraju? [1 zdecydowanie negatywnie, 2 negatywnie, 3 tak sobie, 4 pozytywnie, 5 zdecydowanie pozytywnie]

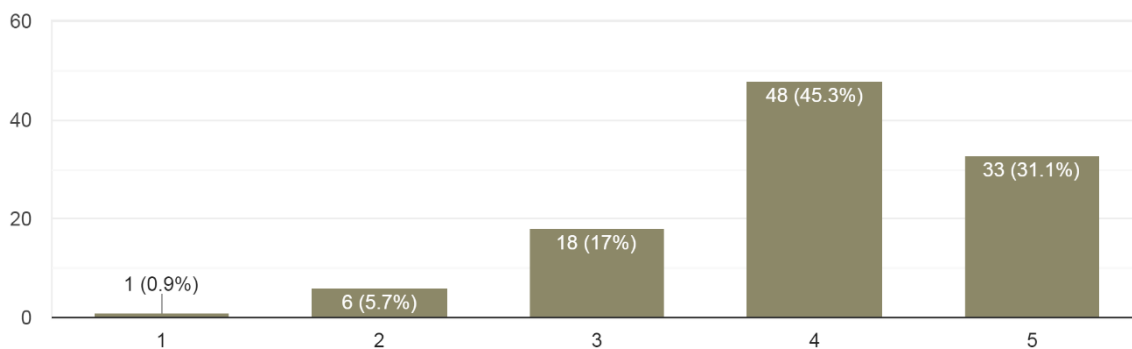
106 responses

W przypadku oceny transformacji z perspektywy własnej miejscowości, wyniki są bardzo zbliżone do perspektywy krajowej. W tym jednak przypadku nieznacznie wzrasta liczba respondentów niezdecydowanych (17%), przy czym nieznacznie maleje odsetek tych, którzy oceniali transformację pozytywnie (76,4%). Natomiast w przypadku osób oceniających transformację negatywnie odsetek pozostaje bez zmian. Szczegółowy rozkład odpowiedzi na ten temat znajduje się na wykresie poniżej:

10. Jak w skali od 1-5 ocenia Pan/Pani 30 lat transformacji z perspektywy swojej miejscowości? [1 zdecydowanie negatywnie, 2 negatywnie, 3 tak sobie, 4 pozytywnie, 5 zdecydowanie pozytywnie]

106 responses

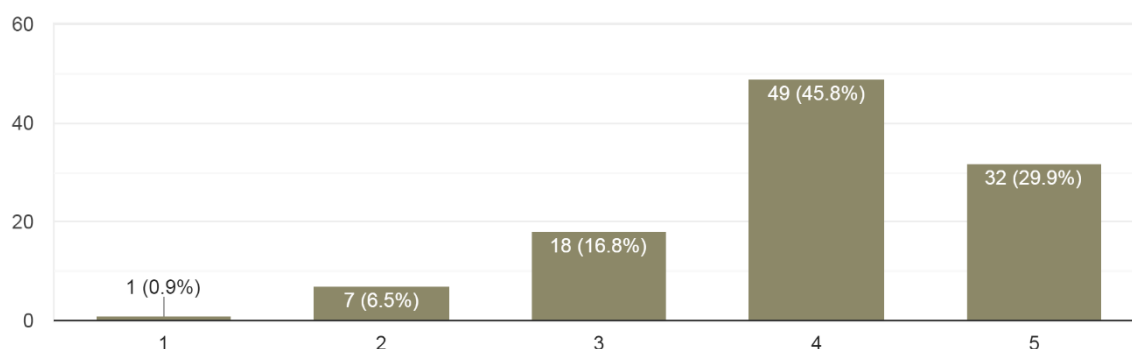

W przypadku perspektywy osobistej, ocena transformacji pokrywa się z poprzednimi

poziomami i nie zanotowaliśmy w tym przypadku istotnych różnic. Szczegółowy rozkład odpowiedzi znajduje się poniżej:

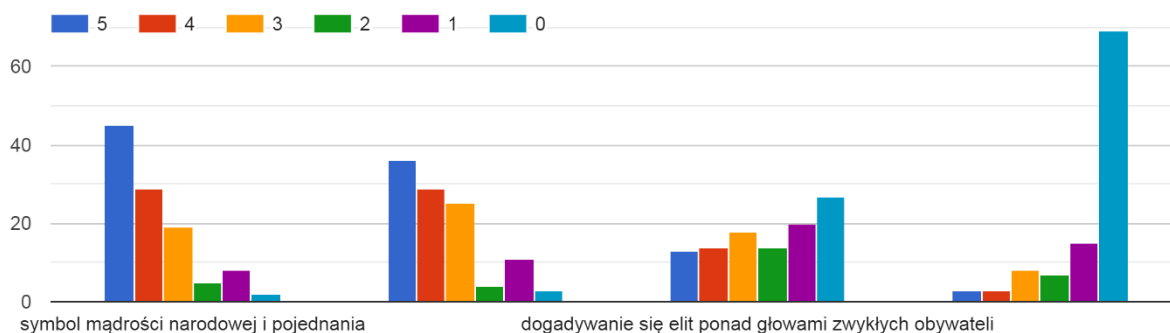
11. Jak w skali od 1-5 ocenia Pan/Pani 30 lat transformacji z osobistej perspektywy? [1 zdecydowanie negatywnie, 2 negatywnie, 3 tak sobie, 4 pozytywnie, 5 zdecydowanie pozytywnie]

107 responses

Jedną z kluczowych zmiennych, opisujących postawy wobec transformacji w Polsce jest stosunek do obrad „Okrągłego stołu”. „Okrągły stół” pełni rolę jednego z najważniejszych symboli w nowożytnej historii Polski, natomiast specyficzne cechy symboli sprawiają, że z równą siłą potrafią łączyć jak i dzielić. Z tego też stosunek do obrad „Okrągłego stołu” często traktowany jest jako istota zmienna wskazująca na faktyczne postawy wobec transformacji systemowej. W pytaniu odnoszącym się do postaw wobec „Okrągłego stołu” respondenci byli proszeni o ustosunkowanie się wobec następujących stwierdzeń: a/ symbol mądrości narodowej i pojednania; b/ modelowy przykład praktyk demokratycznych; c/ dogadywanie się elit ponad głowami zwykłych obywateli; d/ zdrada narodowa. Szczegółowy rozkład odpowiedzi znajduje się na diagramach zamieszczonych poniżej:

12. Jak Pan/Pani ocenia obrady Okrągłego Stołu i przełom '89? [Proszę przypisać każdej odpowiedzi wartość od 5 (najważniejsze) do 0 (zupełnie nieistotne).]

Respondenci generalnie uważali „Okrągły stół” za symbol mądrości narodowej i pojednania, zdecydowanie pozytywnie ustosunkowało się do tego łącznie ponad (70%) respondentów. Podobne wyniki zanotowaliśmy w przypadku postrzegania „Okrągłego stołu” jako modelowego przykładu praktyk demokratycznych, choć należy podkreślić, że łączne wskazania negatywne osiągnęły w tym przypadku niemal (15%). Jeśli chodzi o kwestię „dogadywanie się elit ponad głowami zwykłych obywateli” respondenci nie mieli w tym przypadku jednoznacznego zdania. Co prawda nieznacznie przeważają odpowiedzi, które nie zgadzają się z takim stwierdzeniem, jednak generalny rozkład odpowiedzi wskazuje, że taka narracja jest silnie zakorzeniona w polskim społeczeństwie. Natomiast w odniesieniu do ostatniej badanej w tym wątku kwestii, postrzegania „Okrągłego stołu” jako zdrady narodowej, respondenci zdecydowanie odrzucili taką interpretację, łączne odpowiedzi wskazują na taką interpretację nie przekraczały (5%).

Podsumowując ten wątek badań, należy podkreślić, że transformacja systemowa postrzegana jest zdecydowanie pozytywnie, niezależnie czy mówimy o perspektywie krajowej, lokalnej czy osobistej. Także kluczowy symbol transformacji i przejścia do demokracji liberalnej – obrady „Okrągłego stołu” – postrzegane są zdecydowanie pozytywnie, co ma o tyle istotne znaczenie, że ten właśnie symbol wykorzystywany jest często w retoryce antydemokratycznych partii populistycznych.

Trzeba jednak podkreślić, iż pomimo generalnie bardzo dobrej oceny transformacji, w wywiadach pogłębianych respondenci wskazywali też na jej negatywne aspekty, takie jak między innymi:

Słaba osłona socjalna zwłaszcza emerytów, niskie płace w stosunku do cen oraz płac w Europie, zubożenie części społeczeństwa. (K/40-60/S).

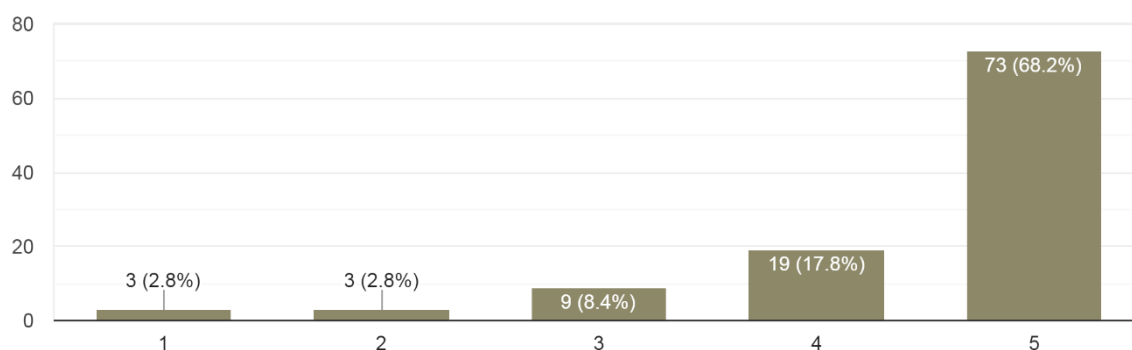
Brak rozliczenia z poprzednim systemem, nie zmieniła się mentalność, skostniałość niektórych instytucji. (K/30-40/S).

Część II. Integracja europejska

Kolejnym wątkiem badawczym były postawy wobec integracji europejskiej i akcesji Polski do Unii Europejskiej. Pierwsze pytanie odnosiło się do ogólnej oceny akcesji Polski do Unii Europejskiej, a szczegółowy rozkład odpowiedzi na to pytanie prezentowany jest na poniższym wykresie:

13. Jak w skali od 1-5 ocenia Pan/Pani członkostw swojego kraju w UE? [1 zdecydowanie negatywnie, 2 negatywnie, 3 tak sobie, 4 pozytywnie, 5 zdecydowanie pozytywnie]

107 responses

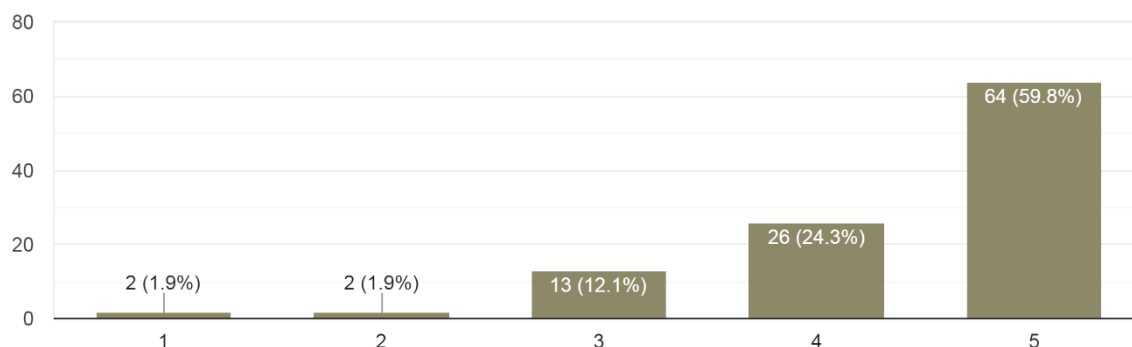
Akcesja do UE, co nie jest specjalnym zaskoczeniem, oceniana jest bardzo pozytywnie, łącznie takich wskazań zanotowaliśmy (87%). Co szczególnie warto podkreślić, aż (68,2%) respondentów wskazało akcesję jako zdecydowanie pozytywne wydarzenie. Wyniki takie wpisują się w utrzymujący się od początku akcesji trend, zgodnie z którym poparcie dla członkostwa Polski w UE utrzymuje się od lat na bardzo wysokim poziomie. Rozwijający się także w Polsce populizm podnoszący wątki eurosceptyczne, nie przekłada się na postawy polskiego społeczeństwa wobec oceny akcesji Polski do UE.

Kolejne pytanie odnosiło się do oceny członkostwa w UE z perspektywy społeczności lokalnej. Także i w tym przypadku zdecydowanie przeważają wypowiedzi pozytywne łącznie takie wskazania wynosiły (84%). Respondenci byli w tym przypadku nieco mniej

entuzjastyczni, zdecydowanie pozytywnie akcesję do UE z perspektywy swojej miejscowości postrzegało niecałe (60%), wyraźnie wzrosła też liczba niezdecydowanych do (12,1%). Szczegółowy rozkład odpowiedzi na to pytanie prezentowany jest na poniższym wykresie:

14. Jak w skali od 1-5 ocenia Pan/Pani członkostwo w UE z perspektywy swojej miejscowości? [1 zdecydowanie negatywnie, 2 negatywnie, 3 tak sobie, 4 pozytywnie, 5 zdecydowanie pozytywnie]

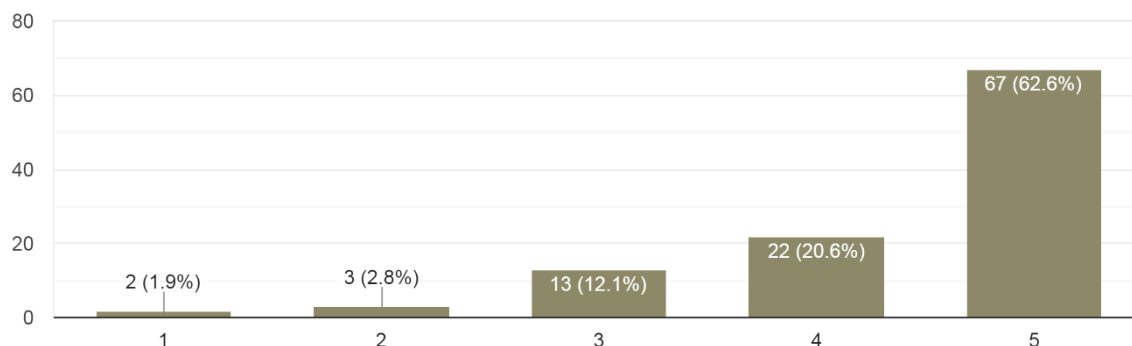
107 responses

W przypadku perspektywy osobistej otrzymaliśmy niemal takie same wyniki, jak w przypadku perspektywy lokalnej. Wynika to w dużej mierze z faktu, że świat przeżywany, świat codziennych doświadczeń determinujący perspektywę osobistą, jest bardzo silnie powiązany z wymiarem lokalnym, który wyznacza ramy dla codziennych interakcji i postaw. Szczegółowy rozkład odpowiedzi na to pytanie prezentowany jest na poniższym wykresie:

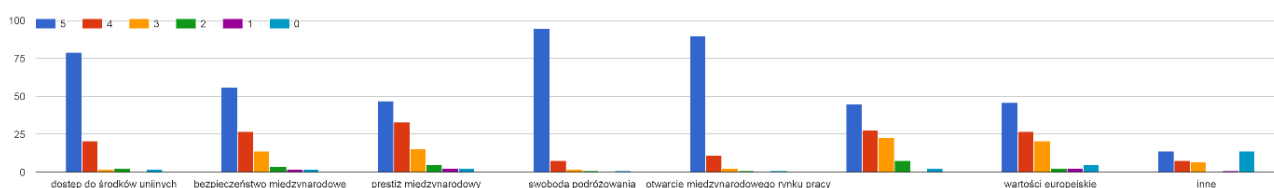
15. Jak w skali od 1-5 ocenia Pan/Pani członkostwo w UE z osobistej perspektywy? [1 zdecydowanie negatywnie, 2 negatywnie, 3 tak sobie, 4 pozytywnie, 5 zdecydowanie pozytywnie]

107 responses

W kolejnych pytaniach w tej części kwestionariusza respondenci proszeni byli o dokonanie bilansu zysków i strat członkostwa Polski w UE. W pierwszej kolejności pytania odnosiły się do korzyści wynikających z akcesji do UE. W tym przypadku kafeteria odpowiedzi zawierała następujące kwestie: a/ dostęp do środków unijnych; b/ bezpieczeństwo międzynarodowe; c/ prestiż międzynarodowy; d/ swoboda podróżowania; e/ otwarcie międzynarodowego rynku pracy; f/ większa tolerancja i otwartość na innych; g/ wartości europejskie. Respondenci w pytaniu otwartym mogli także wpisać dodatkowe kwestie i w tym przypadku otrzymaliśmy 19 odpowiedzi. Szczegółowe wyniki odpowiedzi prezentowane są na wykresach poniżej:

16. Jakiej najważniejszej korzyści przyniosło członkostwo w UE całemu krajowi? [[Proszę przypisać każdej odpowiedzi wartość od 5 (najważniejsza) do 0 (zupełnie nieistotna)].

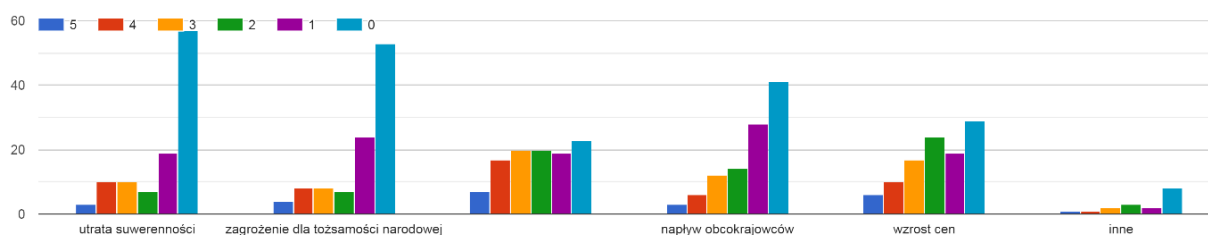
Zdecydowanie najlepiej oceniane były kwestie związane ze swobodami przemieszczania się. Swoboda podróżowania oraz otwarcie międzynarodowego rynku pracy oceniane były pozytywnie w niemal (100%), przy czym co należy podkreślić, zdecydowanie pozytywnie oceniano je średnio ponad (90%) respondentów. Także dostęp do środków unijnych oceniany był bardzo pozytywnie, uzyskując łącznie powyżej (90%) wskazań. Bezpieczeństwo międzynarodowe i prestiż międzynarodowy zdaniem respondentów wzrósł dzięki akcesji do UE i te kwestie były również wysoko oceniane, choć w tych przypadkach zanotowaliśmy nieznaczny (niecały 10%) wzrost postaw niezdecydowanych. W przypadku kwestii odnoszących się do wzrostu tolerancji i wartości europejskich, mimo iż generalnie oceniane były one pozytywnie, powyżej (50%), notowaliśmy już więcej odpowiedzi sceptycznych. Wyniki te korelują się z innymi badaniami, wskazującymi, że o ile swobody przepływu i korzyści finansowe z członkostwa w UE są oceniane zdecydowanie pozytywnie, to kwestie odnoszące się do kwestii kulturowych i sfery wartości są już oceniane mniej entuzjastycznie.

W przypadku pytania otwartego, gdzie respondenci wpisywali dodatkowe korzyści z członkostwa w UE, otrzymaliśmy 19 odpowiedzi, które wskazywały na takie kwestie jak: rozwój; konieczność zgodności prawodawstwa polskiego z prawem unijnym; wymiana myśli naukowej. Otwarte granice; edukacja; wolność; godność; aktywizacja obywateli; nowa wartość "Dobro wspólne" (łac. bonum commune); współpraca akademicka; wymiany międzynarodowe; możliwości stypendiów naukowych; normy prawne i cywilizacyjne;

czierpanie wzorców międzykulturowych od innych; możliwość nauki; ujednolicanie przepisów prawnych; programy edukacyjne dla uczniów, studentów, kadry nauczycielskiej i akademickiej; swoboda w nauce; swoboda przepływu towarów, możliwość edukacji w innych państwach UE; dostęp do wiedzy, do projektów naukowych.

W pytaniu odnoszącym się do zagrożeń wynikających z członkostwa Polski w UE, respondenci wybierali odpowiedzi z następującej kafeterii: a/ utrata suwerenności; b/ zagrożenie dla tożsamości narodowej; c/ dominacja kapitału zagranicznego; d/ napływ obcokrajowców; e/ wzrost cen. Także i w tym przypadku respondenci mogli wpisywać inne zagrożenia, których otrzymaliśmy 5. Szczegółowy rozkład odpowiedzi znajduje się prezentowanych poniżej wykresach:

17. Jakie najważniejsze zagrożenia przyniosło członkostwo w UE całemu krajowi? [Proszę przypisać każdej odpowiedzi wartość od 5 (najważniejsze) do 0 (zupełnie nieistotne).]

Kwestie odnoszące się do utraty suwerenności oraz zagrożenia tożsamości europejskiej okazały się być najmniej istotnym zagrożeniem. Łączny odsetek respondentów, którzy uznali że członkostwo w UE stanowi zagrożenie dla tych kwestii nie przekraczało (10%). Napływ obcokrajowców także nie był postrzegany w kategoriach istotnych zagrożeń, choć w tym przypadku znacznie wzrósł odsetek (ok. 20%) osób, o postawach niezdecydowanych. Te wyniki są o tyle symptomatyczne, że te właśnie kwestie są najczęściej poruszane w dyskursie populistycznym i eurosceptycznym i, jak potwierdzają to także inne badania, nie znajdują większej recepcji w polskim społeczeństwie. Dwie kolejne kwestie wzbudzały już większe obawy wśród naszych respondentów. W przypadku wzrostu cen, wciąż dominowały wskazania zdecydowanie odrzucające takie zagrożenie, niemal (30%) wskazań, jednak wskazania pośrednie, które można klasyfikować jako niezdecydowane wynosiły już łącznie ponad (40%). Największy sceptycyzm wśród respondentów wzbudziła kwestia dominacji

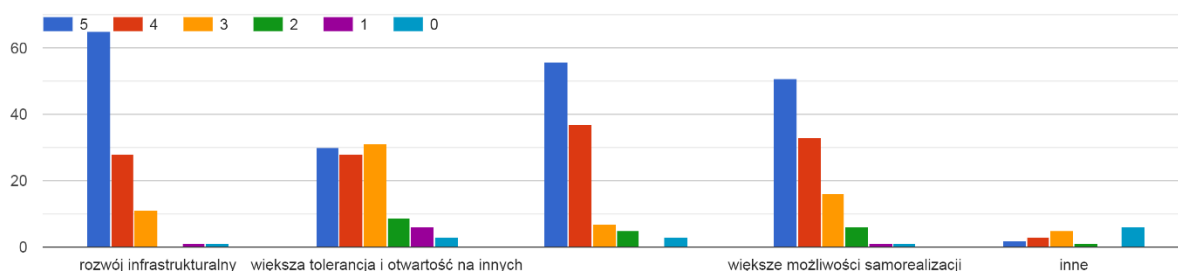
zachodniego kapitału. Co prawda w przypadku odpowiedzi z końca skali, większość respondentów ponad (20%) nie zgadza się z takim stanowiskiem przy niecałych (10%) odpowiedzi twierdzących, to generalnie odpowiedzi można interpretować jako sceptyczne.

W przypadku pytania otwartego, respondenci wskazali jedynie na 4 dodatkowe zagrożenia wynikające z członkostwa Polski w UE. Co prawda zamieszczony 5 odpowiedzi ale jedno z nich brzmiało „żadne zagrożenia”. W tym przypadku zwracano uwagę na następujące zagrożenia: korupcja, luki w prawie, "dziki" kapitalizm; brak poszanowania dla kultury i dorobku państwa; towary spożywcze z innych krajów wyparły nasze rodzime bardzo dobrej jakości; zwiększona liczba wyjeżdżającej młodzieży.

Już sam fakt wskazywania na tak niewiele dodatkowych zagrożeń w porównaniu do wymienionych aż 19 dodatkowych korzyści, świadczy, że respondenci postrzegają akcesję Polski z UE zdecydowanie w kategoriach korzyści niż zagrożeń.

W przypadku oceny członkostwa w UE z perspektywy lokalnej, respondenci wybierali odpowiedzi z następującej kafeterii: a/ rozwój infrastrukturalny, b/ większa tolerancja i otwartość na innych, c/ możliwość legalnej pracy na Zachodzie, d/ większe możliwości samorealizacji, także i w tym przypadku możliwe było wpisywanie dodatkowych korzyści. Szczegółowy rozkład odpowiedzi na to pytanie znajduje się na wykresach poniżej:

18. Jakiej najważniejszej korzyści przyniosło Pana/Pani miejscowości członkostwo w UE? [Proszę przypisać każdej odpowiedzi wartość od 5 (najważniejsza) do 0 (zupełnie nieistotna)].

Najlepiej oceniany był rozwój infrastruktury, zdecydowanie pozytywne odpowiedzi przekraczały (90%) wskazań, przy czym łącznie odpowiedzi negatywne wynosiły zaledwie ok. (2%). Wyniki te nie odbiegają od innych badań wskazujących, że rozwój infrastruktury jest jednym z najlepiej ocenianych aspektów akcesji Polski do UE. Możliwość legalnej

pracy na Zachodzie była także bardzo dobrze oceniana, choć wyraźnie mniej było odpowiedzi „zdecydowanie się zgadzam”. Jest to o tyle zrozumiałe, że z jednej strony migracje zarobkowe do państwa UE stały się ważnym impulsem gospodarczym dla społeczności lokalnych, z drugiej jednak strony okupione było to dużymi kosztami społecznymi. Równie dobrze, choć nieco mniej entuzjastycznie, respondenci wypowiadali się o możliwościach samorealizacji, przy czym praktycznie nie dotowaliśmy odpowiedzi wskazujących, że takie możliwości się pogorszyły. Zdecydowanie najslabiej oceniona została kwestia tolerancji i otwartości na innych. Co prawda w tym przypadku przeważają jednak wskazania pozytywne, to jednak raczej umiarkowane, a łączne odpowiedzi wskazująca na niezdecydowanie respondentów w tej kwestii wynosiły niemal (45%). W pytaniu otwartym respondenci wymienili 4 dodatkowe korzyści, były to: liczne projekty infrastrukturalne i miękkie np. edukacyjne, społeczne liczne obywatelskie finansowane z pieniędzy UE; udział szkół w projektach unijnych; turystyka; zwiększone dochody z turystyki.

Na istotne zmiany dotyczące infrastruktury zwracali uwagę także respondenci w trakcie wywiadów pogłębianych, i to zarówno mieszkańcy miast duży i mamy oraz wsi. Tytułem przykładu można przytoczyć kilka najbardziej charakterystycznych wypowiedzi:

Miasto zmieniło się bardzo, powstały nowe ulice, zrewitalizowano rynki, wybudowano halę, powstaje park, odrestaurowano kościoły. (K/60/M).

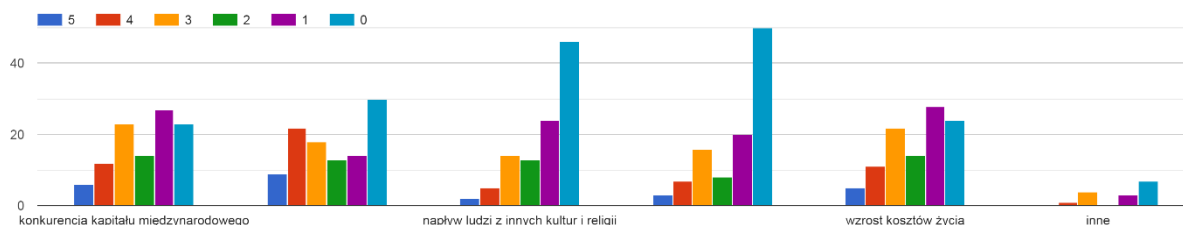
Moje miasto bardzo wypiękniało. Centrum zostało odnowione z dbałością o konserwację zabytków i elementy zieleni. Powstało wiele zakątków przyjaznych wypoczynkowi w mieście. Nie mówiąc o nowych drogach i obwodnicy. (K/60/D).

W mojej miejscowości bardzo dużo się zmieniło: mamy nowe drogi, wodociąg, kanalizację, dwa nowe przedszkola, żłobek, świetlicę i dom kultury w gminie, a w tym momencie budowana jest droga rowerowa. Powstało też dużo małych zakładów z dofinansowania unijnego. (M/40-60/W).

W kontekście zagrożeń wynikających z akcesji do UE, respondenci mogli wybierać z następującej kafeterii: a/ konkurencja kapitału międzynarodowego, b/ wyludniania się związane z pracą na Zachodzie, c/ napływ ludzi z innych kultur i religii, d/ zanikanie lokalnych tradycji i obyczajów, e/ wzrost kosztów życia oraz pytanie otwarte z możliwością

wpisywania własnych sugestii. Szczegółowy rozkład odpowiedzi na to pytanie prezentowany jest na wykresach poniżej:

19. Jakie najważniejsze zagrożenia przyniosło Pana/Pani miejscowości członkostwo w UE? [Proszę przypisać każdej odpowiedzi wartość od 5 (najważniejsze) do 0 (zupełnie nieistotne).]

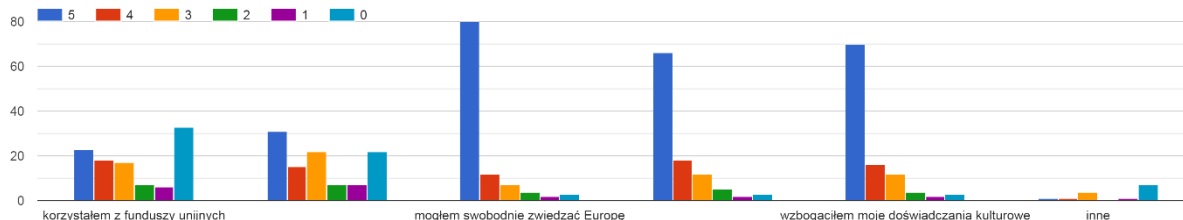

Zdecydowanie najmniej obaw wzbudzały kwestie kulturowe, takie jak: napływ ludzi z innych kultur i religii oraz zanikanie lokalnych tradycji i obyczajów, gdzie łącznie ok. (70%) respondentów uznawało takie zagrożenia za zdecydowanie nieistotne. Kwestię wyludniania się danych miejscowości związaną z wyjazdami do pracy na Zachodzie, ok. (40%) respondentów wskazało jako zdecydowanie nieistotne zagrożenie, jednak już ok. (30%) widziało w tym zjawisku zdecydowane zagrożenie. Podobnie postrzegane były zagrożenia związane z kwestiami ekonomicznymi, takimi jak: konkurencja kapitału międzynarodowego oraz wzrost kosztów życia. W obu przypadkach zagrożenia w tych kwestiach upatrywało ok. (15%) respondentów, jednak (45%-50%). wskazywało te kwestie jako zupełnie nieistotne zagrożenia.

W pytaniu otwartym respondenci udzielili dwóch odpowiedzi wskazując na dodatkowe zagrożenia: komercjalizacja społeczeństwa, komercjalizacja kultury, obniżony poziom edukacji, obniżony poziom mediów na rzecz konsumpcjonizmu; brak szacunku do Człowieka jako istoty ludzkiej.

Kolejne pytania odnosiły się oceny akcji do UE z perspektywy osobistej. W pierwszym z nich respondenci mieli odnieść się do korzyści, jakie osobiście wynieśli z członkostwa w UE. W tym przypadku wybierano z następującej kafeterii: a/ korzystałem z funduszy unijnych; b/ podniosłem kompetencje zawodowe; c/ mogłem swobodnie zwiedzać Europę; d/ poczułem się obywatelem Europy; e/ wzbogaciłem moje doświadczenia kulturowe, oraz pytanie otwarte z możliwości wpisywania własnych odpowiedzi. Szczegółowy rozkład poszczególnych odpowiedzi prezentowany jest na wykresach poniżej:

20. Jakie najważniejsze korzyść przyniosło Panu/Pani osobiście członkostwo w UE? [Proszę przypisać każdej odpowiedzi wartość od 5 (najważniejsze) do 0 (zupełnie nieistotne).]

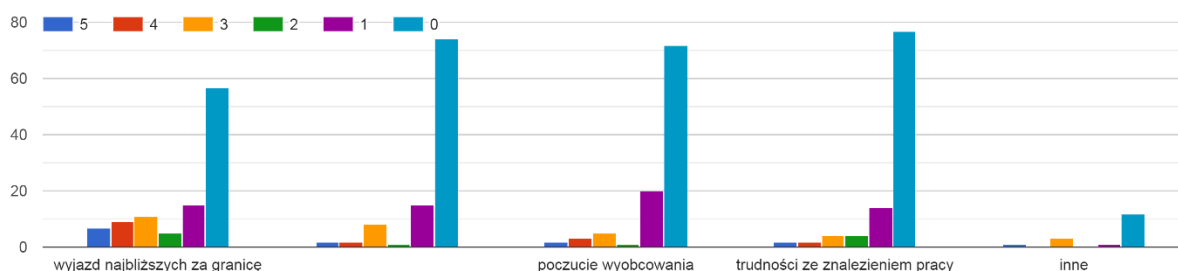

Zdecydowanie najlepiej oceniane były kwestie odnoszące się do swobody podróży, gdzie aż (90%) respondentów uznało to za najważniejszą korzyść, jakie odnieśli z członkostwa w UE. Także kwestie związane z aspektem kulturowym były oceniane bardzo wysoko. Zarówno stwierdzenie „poczułem się obywatelem/obywatelką Europy” jak i „wzbogaciłem/wzbogaciłam moje doświadczenia kulturowe” oceniane było zdecydowanie pozytywnie przez ok. (80%) respondentów. Większość respondentów, łącznie ok. (55%) nie korzystało osobiście z funduszy europejskich. Zdecydowanie najslabiej ocenione było podnoszenie kompetencji zawodowych dzięki akcesji do UE, w tym przypadku ponad (65%) respondentów odpowiadało negatywnie.

W pytaniu otwartym zostały dodane jedynie 4 dodatkowe odpowiedzi, jednak bardzo rozbudowane: pomagając uchodźcom i jeżdżąc po świecie mogłam docenić kolor swojego unijnego paszportu i praktyczny brak granic wewnątrz Unii Europejskiej. Nasza organizacja mogła zrealizować projekty Funduszu Wyszehradzkiego, w których trzy z czterech partnerów muszą być członkami UE. Ale już wcześniej "czułam się obywatelką Europy" i swobodnie po niej jeździłam autostopem (dzięki czemu mój syn ma podwójne obywatelstwo, bo urodził się poza Polską i z ojca spoza Polski, co doceniam szczególnie teraz, kiedy ostatnie pięć lat rządów Prawa i Sprawiedliwości zachwiały naszym poczuciem bezpieczeństwa w ojczyźnie). "3" jako odpowiedź zaznaczam dlatego, że wstąpienie przez Polskę do Unii nie zmieniło w moim życiu nic w tych wymiarach. Wybieram środek skali, żeby nie zaburzać ostatecznych wyników; możliwość udziału w Erasmusie; to wszystko miałem przed wejściem do UE więc nic nie wniosło nowego; duża energia i motywacja działania, kiedy wszystko jest nowe i możliwe.

W pytaniu odnoszącym się do negatywnych konsekwencji wynikających z akcesji do UE odczuwanych z perspektywy osobistej, respondenci mieli do dyspozycji następującą kafeterię: a/ wyjazd najbliższych za granicę; b/ spadek poczucia bezpieczeństwa osobistego; c/ poczucie wyobcowania; d/ trudności ze znalezieniem pracy oraz pytanie otwarte z możliwością dodawania dodatkowych odpowiedzi. Szczegółowy rozkład odpowiedzi prezentowany jest na wykresach poniżej:

21. Jakie negatywne konsekwencje przyniosło Panu/Pani osobiście członkostwo w UE? [Proszę przypisać każdej odpowiedzi wartość od 5 (najważniejsze) do 0 (zupełnie nieistotne).]

Wszystkie wymienione w pytaniu kwestie nie stanowiły zdaniem respondentów istotnych zagrożeń i w większości przypadku byli oni zgodni w niemal (100%). Jedynie w przypadku wyjazdu najbliższych za granicę niewiele ponad (10%) respondentów wskazywało na istotne negatywne konsekwencje. W pytaniu otwartym wpisano dwie dodatkowe odpowiedzi: problemy są wewnętrzne kraju, duża biurokracja, nie jasne prawo, odległość między prawem polskim i prawem europejskim, brak informacji, pozorne konsultacje społeczne, ogólnie brak edukacji; konieczność likwidacji własnej firmy.

Podsumowując ten wątek należy podkreślić jednoznacznie pozytywną ocenę procesu integracji europejskiej, co podkreślano było także w trakcie wywiadów pogłębianych, zwracając przy tym uwagę między innymi na takie kwestie:

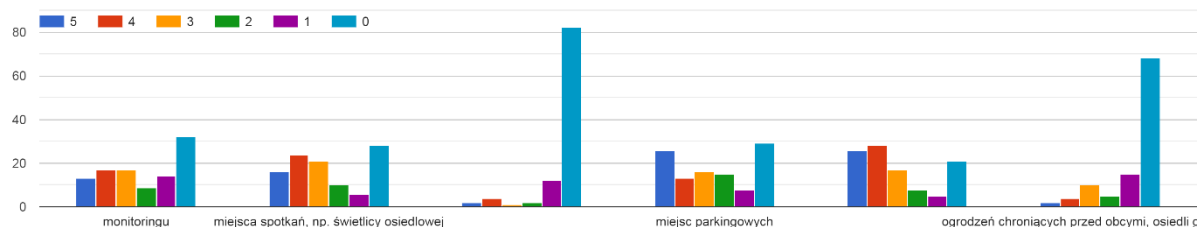
Stwarza możliwość korzystania z doświadczeń innych krajów europejskich. Europejska opinia publiczna może być pewnym hamulcem dla niedemokratycznych zmian w Polsce. (K/30-40/S).

Przynależność do Unii Europejskiej zobowiązuje do przestrzegania pewnych reguł. I to jest nasz obowiązek. (K/60/D).

Część IV. Społeczeństwa otwartego vs społeczeństwa zamkniętego. Praktyki obywatelskie w społecznościach lokalnych

Dla kształtowania się otwartego społeczeństwa obywatelskiego kluczowe znaczenie ma charakter praktyk obywatelskich w społecznościach lokalnych i temu też problemowi poświęcony został kolejny zestaw pytań. Pierwsze pytanie w tej części odnosi się do potencjału rozwoju przestrzeni publicznych i tzw. miejsc trzecich, w których kształtuje się kapitał społeczny. W tym przypadku respondenci mieli ustosunkować się do pytań odnoszących się do tego, czego najbardziej brakuje im w najbliższej okolicy. W tym przypadku respondenci wybierali z następującej kafeterii: a/ monitoringu; b/ miejsca spotkań, np. świetlicy osiedlowej, c/ miejsce gdzie można praktykować swoją wiarę, d/ miejsc parkingowych, e/ miejsc gdzie można piknikować ze znajomymi, f/ ogrodzeń chroniących przed obcymi, osiedli grodzonych. Szczegółowy rozkład odpowiedzi na to pytanie prezentowany jest na wykresach poniżej:

22. Czego najbardziej brakuje w Pana/Pani sąsiedztwie, okolicy? [Proszę przypisać każdej odpowiedzi wartość od 5 (najważniejsze) do 0 (zupełnie nieistotne).]

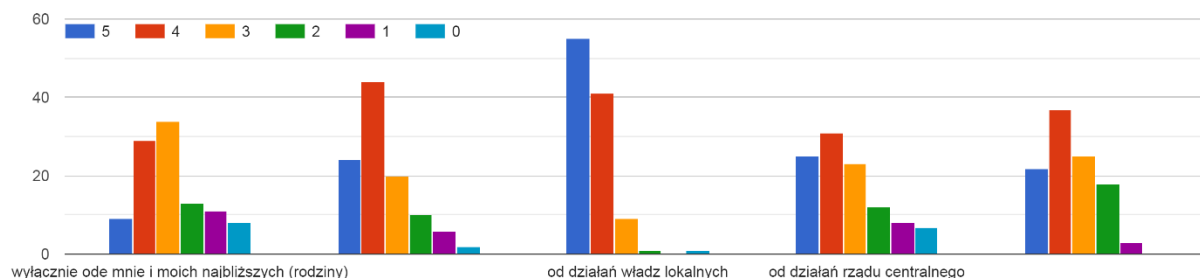

Zdecydowanie najniższy deficyt notujemy w odniesieniu do miejsc, gdzie można praktykować swoją wiarę, niemal (100%) respondentów uważa, że takie miejsca są dostępne w innych okolicy. Uwarunkowane jest to dwoma czynnikami, po pierwsze polskie miejscowości są rzeczywiście bardzo silnie nasycone miejscami kultu religijnego, w zdecydowanej większości katolickiego. Po drugie, są one wciąż stosunkowo monokulturowe i jednolite religijne, zatem nawet jeśli przedstawiciele innych religii niż katolicka mogą wskazywać na takie deficyty, to realnie jest to niewielki odsetek mieszkańców. W przypadku monitoringu, ok. (40%) respondentów wskazało to jako istotny deficyt, co wskazuje na problem więzi sąsiedzkich i zaufania w najbliższej okolicy. Jednak w przypadku pytania o ogrodzenia mające chronić przed obcymi, zdecydowana większość respondentów ok. (85%) zdecydowanie uważa tę kwestię za nieistotną. Pozornie można to wskazywać na stosunkową

otwartość lokalnych społeczności, jednak takie odpowiedzi determinowane są także faktem, że rozwój osiedli grodzonych i prywatyzacja przestrzeni publicznych stała się prawdziwą plagą polskich miast, które są już dostatecznie nasycone osiedlami grodzonymi i różnymi płotami. Największy deficyt, na jaki zwracali uwagę respondenci, to brak miejsc do wspólnego piknikowania oraz miejsc spotkań, np. świetlic osiedlowej, a więc tych przestrzeni gdzie tworzy się kapitał społeczny i przestrzeń do deliberacji. Co warto podkreślić, deficyt miejsc trzecich wskazywany był jako ważniejszy niż brak miejsc parkingowych, co może świadczyć o potrzebie socjalizacji lub/i istotnych braków infrastrukturalnych dla takich praktyk.

W kolejnym pytaniu respondenci proszeni byli o określenie tego kto ma decydujący wpływ na jakość życia w danej miejscowości. W tym przypadku respondenci wybierali odpowiedzi z następującej kafeterii: a/ wyłącznie ode mnie i moich najbliższych (rodziny), b/ od dobrej współpracy z sąsiadami, c/ od działań władz lokalnych, d/ od działań rządu centralnego, e/ od działań organizacji pozarządowych. Szczegółowy rozkład odpowiedzi znajduje się na wykresach poniżej:

23. Pana/Pani zdaniem jakość życia w danej miejscowości zależy od: [Proszę przypisać każdej odpowiedzi wartość od 5 (najważniejsze) do 0 (zupełnie nieistotne).]

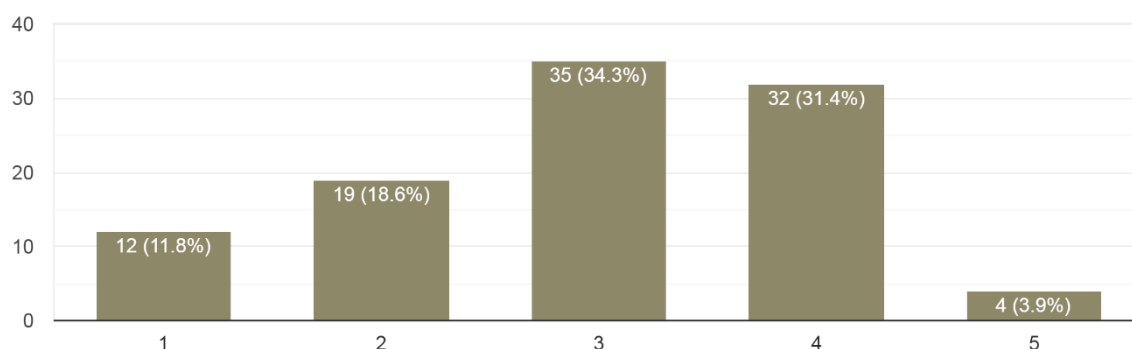
Zdaniem respondentów kluczowe znaczenie dla jakości życia społeczności lokalnych mają władze samorządowe, na co zdecydowanie wskazywało ponad (90%) respondentów. Wyniki te korelują się z innymi badaniami, podkreślającymi bardzo dobrą ocenę działalności samorządu lokalnego. Bardzo wysoko oceniano też współpracę z sąsiadami, łącznie jako bardzo ważne uznało tę kwestię ok. (65%), podobnie wysoko oceniono rolę organizacji pozarządowych ok. (60%). Zdecydowanie słabiej oceniano osobisty wpływ na kwestię jakości życia w swojej miejscowości, łącznie jako ważne uznało to niecałe (40%) respondentów. Na rolę rządu centralnego wskazywało stosunkowo dużo respondentów ok. (55%), co poniekąd jest konsekwencją silnych tradycji centralistycznych.

Część V. Poczucie sprawstwa, transmisja wiedzy o postawach obywatelskich i patriotyzm.

W kolejnych pytaniach w tej części ankiety respondenci pytani byli o poczucie sprawstwa na otaczającą ich rzeczywistość, transmisję wiedzy o postawach obywatelskich i patriotyzmie. Pierwsze pytanie dotyczyło o oceny tego, czy respondenci mają poczucie wpływu na to co się dzieje na poziomie całego kraju. Szczegółowy rozkład odpowiedzi znajduje się na wykresie poniżej:

24. Czy jako obywatel ma Pani/Pan wpływ na to co dzieje się w kraju? [1 zdecydowanie nie, 2 nie, 3 nie potrafię powiedzieć, 4 tak, 5 zdecydowanie tak]

102 responses

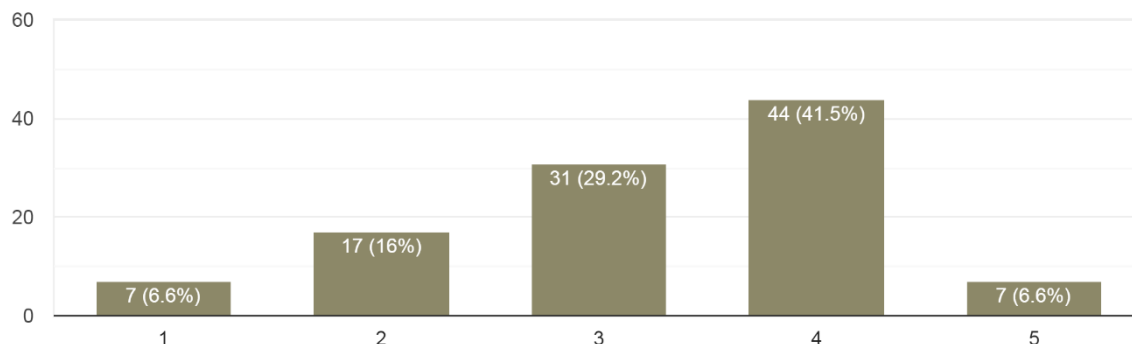

W tym przypadku, nieznacznie przeważają wskazania na poczucie sprawstwa na sprawy kraju, tak uważa (37%) respondentów, natomiast niewiele mniej (30%), że takiego wpływu nie ma. Wartym podkreślenia jest to, że sporo, bo (34,3%) respondentów nie ma zdania na ten temat.

Drugie pytanie dotyczyło o oceny tego, czy respondenci mają poczucie wpływu na to co się dzieje na poziomie ich społeczności lokalnej. Szczegółowy rozkład odpowiedzi znajduje się na wykresie poniżej:

25. Czy jako obywatel ma Pani/Pan wpływ na to co dzieje się w pana/pani miejscowości? [1 zdecydowanie nie, 2 nie, 3 nie potrafię powiedzieć, 4 tak, 5 zdecydowanie tak]

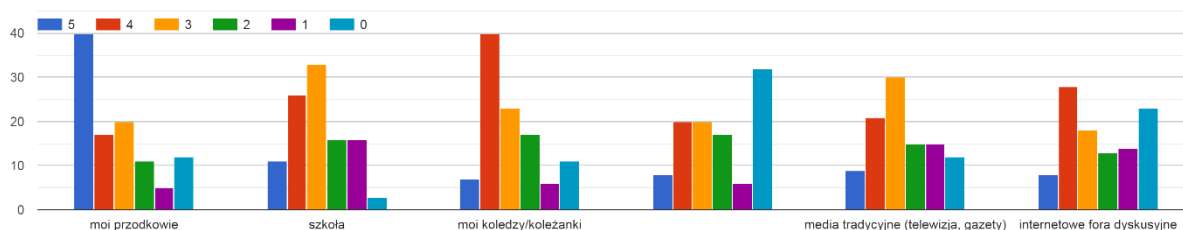
106 responses

Na poziomie lokalnym poczucie sprawstwa jest zdecydowanie lepiej oceniane. Łącznie je o tym przekonanych (52%) respondentów, podczas gdy przeciwnego zdanie było (25%) respondentów. W tym przypadku zanotowaliśmy też wykazanie mniej odpowiedzi niezdecydowanych (29,2%). Wyniki te pokazują, że praktyki obywatelskie są dość dobrze zakorzenione na poziomie lokalnym, jednak są one dużo słabsze w przypadku poziomu państwa.

Kolejne pytania dotyczyły transmisji wiedzy na temat postaw obywatelskich i demokratycznych. W tym przypadku respondenci mieli do dyspozycji następującą kafenię pytań: a./ moi przodkowie, b/ szkoła. c/ moi koledzy/koleżanki. d/ warsztaty i szkolenia realizowane przez organizacje pozarządowe, e/ media tradycyjne (telewizja, gazety), f/ internetowe fora dyskusyjne. Szczegółowy rozkład odpowiedzi prezentowany jest na wykresach poniżej:

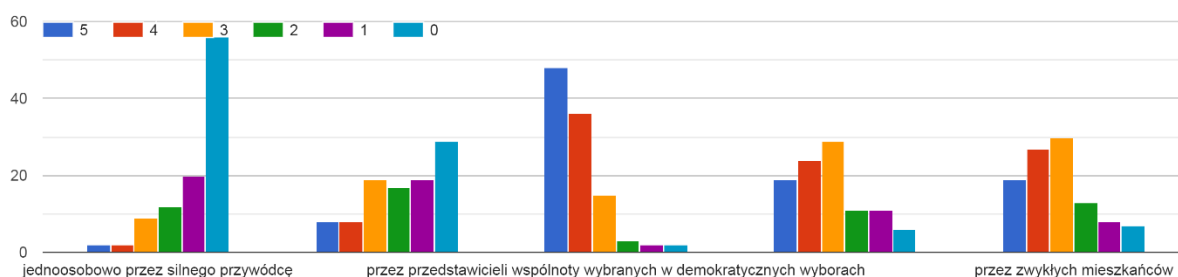
26. Kto wywarł na Pana/Panią największy wpływ w uczeniu się postaw obywatelskich i demokratycznych? [Proszę przypisać każdej odpowiedzi wartość od 5 (najważniejsze) do 0 (zupełnie nieistotne).]

Zdecydowanie największy wpływ na transmisję wiedzy o społeczeństwie obywatelskim mają zdaniem respondentów ich przodkowie, łącznie jako bardzo ważny ten kanał transmisji wskazało ok. (55%) oraz koledzy i koleżanki (45%). Wskazuje to na bardziej tradycjonalistyczny model społeczeństwa, zwłaszcza, że te instytucje nowoczesnego społeczeństwa, których rolą jest edukowanie w kwestiach obywatelskich, zdaniem naszych respondentów nie odgrywają większej roli w tym przypadku. Dotyczy to zarówno szkoły jak i tradycyjnych mediów, które wskazywane są jako znacznie mniej istotne w procesie edukacji obywatelskiej. Co szczególnie warto podkreślić, zdaniem respondentów zupełnie nie sprawdzają się w tej roli organizacje pozarządowe (NGO), zdecydowana większość odpowiedzi wskazywała, że nie odgrywają one w procesie edukacji obywatelskiej większej roli.

Kolejne pytanie dotyczyło oceny sposobów podejmowania decyzji i sprawowania władzy. Respondenci mogli wybierać z następującej kafeterii pytań: a/ jednoosobowo przez silnego przywódcę; b/ przez silnego przywódcę ze swoim zespołem; c/ przez przedstawicieli wspólnoty wybranych w demokratycznych wyborach; d/ przez ekspertów/technokratów, e/ przez zwykłych mieszkańców. Szczegółowy rozkład odpowiedzi prezentowany jest na wykresach poniżej:

27. Pana/Pani zdaniem najlepsze decyzje dla wspólnoty podejmowane są: [Proszę przypisać każdej odpowiedzi wartość od 5 (najważniejsze) do 0 (zupełnie nieistotne).]

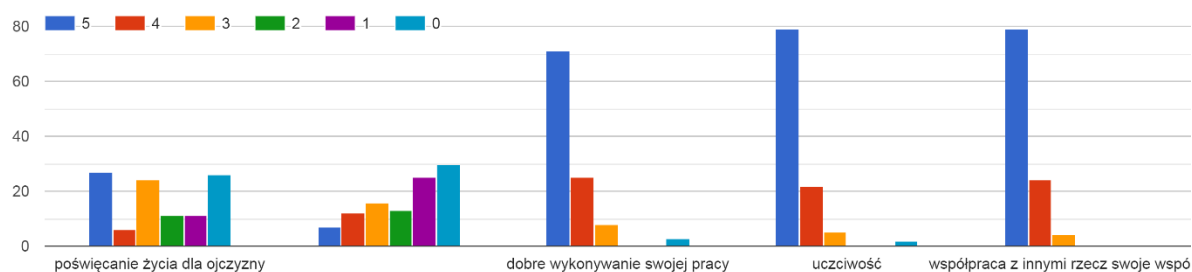

Wyniki wskazują na bardzo pro-demokratyczne postawy respondentów, niemal (80%) odrzuca model jednoosobowego silnego przywództwa. Natomiast niemal (90%) uważa, że najlepszym modelem sprawowania władzy są przedstawiciele wspólnoty wybrani w demokratycznych wyborach. Co charakterystyczne, zarówno model technokratyczny sprawowania władzy (przez ekspertów), jaki i partycypacyjny (przez zwykłych mieszkańców)

zyskał dokładnie takie same wskazania, przy czym dominowały w tym przypadku raczej odpowiedzi umiarkowane wskazujące na brak wyrobionej opinii w tej kwestii.

Ostatnie pytanie odnosiło się do kwestii patriotyzmu. W tym przypadku respondenci mieli do dyspozycji następującą kafeterię: a/ poświęcanie życia dla ojczyzny; b/ publiczne demonstrowanie dumy narodowej; c/ dobre wykonywanie swojej pracy; d/ uczciwość, e/ współpraca z innymi rzecz swoje wspólnoty. Szczegółowy rozkład odpowiedzi prezentowany jest na wykresach poniżej:

28. Co oznacza dla Pana/Pani patriotyzm? [Proszę przypisać każdej odpowiedzi wartość od 5 (najważniejsze) do 0 (zupełnie nieistotne).]

Odpowiedzi wskazują na zdecydowanie obywatelski model patriotyzmu. Respondenci w niemal (100%) uważali, że patriotyzm polega na dobrym wykonywaniu swojej pracy, uczciwości oraz współpracy z innymi na rzecz swoje wspólnoty. O ile z kwestią poświęcanie życia dla ojczyzny jako wyznacznika patriotyzmu zgadzało się niewiele ponad (30%) respondentów, to z kwestią publicznego demontowania dumy narodowej już tylko ok. (15%).

Wnioski